

EMLÉKEZÉS STASNEY PROFESSZORRA

**AZ ERDÉSZETI ÉS FAIPARI EGYETEM
MOÓR – STASNEY EMLÉKÜLÉSÉN**

**1989. november 17 - én
elhangzott előadás**

Írta:

**Dr. HAJDU ENDRE
egyetemi docens**

SOPRON

EMLÉKEZÉS STASNEY PROFESSZORRA

Az 1989. év nevezetes egyetemünk Matematika és Ábrázoló Geometria Tanszéke számára: 150 évvel ezelőtt alapították meg egyetemünk előd - intézményének, a selmecbányai akadémiának ábrázoló geometria - tanszékét, és 100 évvel ezelőtt született e tanszék egyik kiváló professzora, egyetemünk első díszdoktora: STASNEY ALBERT.

Az alábbiakban megkíséreltem tanári személyiségének, pedagógusi és tudományos munkásságának bemutatását úgy, ahogy én megismertem Őt: tanítványaként, majd munkatársaként.

Életrajzának néhány lényeges adata: 1889. november 16 - án született Déván. Főiskolai tanulmányait Selmecebányán végezte, kohómérnöki oklevelét 1912 - ben nyerte el, s hamarosan a Bányászati és Erdészeti Főiskola Ábrázoló Geometria Tanszékére került dr. FODOR LÁSZLÓ tanársegédjeként.

Az I. Világháború az ifjú Stasney Albert életpályáját is kedvezőtlenül befolyásolta. Saját közléséből tudom, hogy fiatal asszisztensként ösztöndíjat kaphatott volna a nagy német matematikus, FELIX KLEIN mellett folytatandó tanulmányokhoz. A háború következményeként az ösztöndíjas útból nem lett semmi. Kiváló képességeit ismerve biztosra vehető, hogy Klein iskoláját kijárva Stasney professzor tudományos pályája még magasabbra ívelt volna.

Az I. Világháborúban folytatott katonáskodást és rövid üzemi tevékenységét leszámítva, szinte egész életét intézményünk szolgálatában töltötte el. 1971. szeptember 29 - én hunyt el Sopronban.

Stasney professzor 1924 és 1963 között vezette az Erdészeti és Faipari Egyetem (illetve az előd - intézmény) Ábrázoló Geometria Tanszékét. Intézményünk egyik legmarkánsabb, tekintélyes oktató - személyisége volt, kiváló műszaki és pedagógiai érzékkel megáldott tanár, aki bánya -, kohó -, erdő -, geodéta -, geofizikus - és faipari mérnökhallgatók nemzedékeit képezte eredményesen, megismertetve őket a legklasszikusabb mérnöki tevékenység, a tervező munka alapját képező műszaki grafika, ábrázoló geometria és géprajz elemeivel.

A hallgatóság – a fiatalság ösztönös megérző képességével – felismerte személyisége értékes vonásait, erkölcsi szilárdságát, pedagógusi rátermettségét, nagyra becsülte alapos szaktudását, kedvelte gyakran megcsillanó sajátos humorát. Feltehetőleg ráébredt a hallgatóság arra is, hogy az általa vezetett tanszéken olyan jól szervezett, didaktikailag átgondolt oktató munka folyt, mint kevés más tanszéken.

Tanári munkássága

Stasney professzor oktatási koncepciója kereken 60 évig érvényesült egyetemünkön; az ábrázoló geometria oktatásában csak a közelmúltban történt lényegesebb tantervi, oktatás - módszertani változtatás.

Érdemes ezért közelebbről szemügyre venni az Ő pedagógusi tevékenységét.

Egyetemünk a trianoni békeszerződés következményeként az I. Világháború után Selmecbányáról Sopronba települt át. Jó néhány évbe telt, amíg kialakultak az újra megszervezett oktatás megfelelő személyi és tárgyi feltételei. Levéltári kutatás nélkül ma már nehezen állapítható meg, hogy az Ábrázoló Geometria Tanszék hogyan vészelte át a Sopronba költözést, milyen körülmények közt folyt kezdetben az oktatás. Eszközökben, bemutató anyagokban nagyobb kárt valószínűleg nem szenvedett a tanszék, a demonstrációs anyag jó részét ma is a selmeci modellek képezik. Ismerethordozók (jegyzetek, példatárak, feladatok) terén azonban a helyzet siralmas volt. Az oktatásnak ezek a ma nélkülözhetetlen kellékei alig álltak rendelkezésre a felsőoktatásban. Akkoriban indult meg a felsőoktatás eltömegesedése, s míg korábban egy - egy tankönyv alapján megoldható volt valamely – néhány hallgatóból álló – évfolyam oktatása, a későbbiekben ez már nem ment.

Stasney professzor felismerte, hogy a nagy létszámú – három Karon tanuló – hallgatóság eredményes oktatásához ki kell építeni egy bőséges feladatparkot, meg kell teremteni a feladatok és később a jegyzetek sokszorosításának lehetőségét.

Aki nem foglalkozott maga is egy feladatpark megalkotásával, aligha tudja, hogy mennyi próbálkozással, vesződséggel jár az ilyesmi. Ha még meggondoljuk, hogy – legalábbis tanári éve elején – egyetlen asszisztens állt rendelkezésére, akkor értékelhetjük igazán, hogy milyen nagy és pedagógiailag értékes munkát végzett. Több százra tehető az általa konstruált feladatok száma. Ilyen irányú tevékenységét nyugalomba vonulásáig folytatta.

Közelebbről szemügyre véve oktatási koncepcióját, annak legszembetűnőbb jellegzetességei a következők voltak:

- ~ a mérnök igényeinek megfelelő ábrázoló geometria oktatása,
- ~ a műszaki vonatkozások feltárására való törekvés (az ábrázoló geometria készítse elő a géprajzot és a többi műszaki tantárgyat, a géprajz épüljön az ábrázoló geometriára),
- ~ a mérnöki grafika (rajzeszközökkel és szabadkézzel végzett mérnöki rajzkészítés) magas színvonalára törekvés.

Látszólag nyilvánvaló követelmény, hogy az alaptárgyaknak a mérnöki szaktárgyakat kell előkészíteni. Valójában olyan kíváncságról van itt szó, amely az alaptárgyak oktatásában ma sem mindig teljesül a kellő mértékben. Az alaptárgyak – műszaki ismeretekkel nem rendelkező – oktatói úgy vélik, hogy alkalmazási lehetőségek megmutatása a szaktanszékek dolga, a szaktanszékek pedig olykor nem építenek eléggé az alaptárgyakra. Stasney professzor olyan alaptárgyi oktató volt, aki a műszaki vonatkozásokat kitűnő érzékkel tárta fel már az ábrázoló geometriában is. A műszaki, sőt biológiai objektumok és tények szemléltetése kapcsán pedig meg tudta láttatni a geometriai lényegét.

Végzettsége szerint kohómérnök volt, de hogy a bányá -, erdő -, geodéta - és faipari mérnöki szaktárgyi vonatkozásokat feltárhassa tantárgyaiban, alaposan megismerekedett e mérnöki diszciplínákkal, és például a bányaművelésben nagy fontosságú vetők problematikáját tisztán geometriai eszközökkel úgy feldolgozta, hogy már az elsőéves bányamérnök - hallgató nagyon világos képet kapott erről a bányamérnök számára fontos témakörrel.

Másik példaként a „kettős ferde hajk” ábrázolási problémáját említem. Egy ízben Lámfalussy professzor fordult hozzá azzal a kéréssel, hogy nyújtson segítséget neki a fadöntés elméletében szereplő ferde hajk szabatos ábrázolásához. Ehhez a fa tövénél kialakítandó bemetszés - rendszernek a helyes szemléltetése ugyanis némileg problémát jelentett oktató és hallgató számára egyaránt.

Stasney professzor készségesen eleget tett a kérésnek, s ha megszemléljük a – később jegyzeteibe is felvett – ábrákat, még ha esetleg a részletek homályban maradnak is, érzékelhetjük azt a hozzáértést és élvezetet, amellyel Ő egy ilyen gyakorlati problémából kifejtette a geometriai magot.

A Faipari Mérnöki Kar beindulásakor érdeklődése részben a faipari problémák, gyártási folyamatok, a faipari termékek formái, geometriai sajátosságok vizsgálata felé terelődött. A feladatparkot faipari vonatkozású példákkal bővítette. A számos faipari vonatkozású ábrázoló geometriai feladat közül csak néhánynak sokat mondó címét említem:

- ~ fa csigalépcső belső sarkalója,
- ~ szívófej a körfűrészhez,
- ~ szívótölcsér a marógéphez.

A műszaki vonatkozások ábrázoló geometriai feltárása terén elért sikeres tevékenységének bizonyítéka az is, hogy feladatai egy részét a Nehézipari Műszaki Egyetem társtanszéke is átvette.

Pedagógiai sikereinek egyik titka: sajátos, egyszeri tanáregyéniség volt, mint minden jó pedagógus. Az Ő példája is bizonyítja: a pedagógiai képességek velünk születnek, s jó pedagógus lehet valaki tanári képesítés nélkül is.

A másik titok – ha ugyan ez titok – : szerette a tárgyát, szeretett oktatni és szerette a hallgatót.

Noha kissé ironikus stílusban kommunikált a hallgatókkal, a „ tisztelt urakkal ”, azok lelkesedtek professzorukért, s megvolt rá az okuk.

1958 - ban, az egyetem 150 - éves jubileuma alkalmával felolvasást tartott, melyben pedagógiai nézeteit, egy élet oktatási tapasztalatait összegezte. Pótolhatatlan veszteség, hogy ez az értékes dokumentum nem maradt fenn.

Tanszékvezetői tevékenysége

Tanszékvezetői munkásságát is az oktatás - centrikusság jellemezte. Munkatársaitól szigorúan megkövetelte, hogy minden igyekezetükkel az oktatás hatékonyságán fáradozzanak, a gyakorlatokon is minden a hallgató érdekében történjék – természetesen nem a kényelmes hallgató elképzelése szerint. Nagy súlyt helyezett arra, hogy a hallgatóság semmiféle mulasztást, szakszerűtlenséget ne észlelhessen az oktatók, illetve a tanszék munkájában, ezért nagyon alaposan ellenőrizte beosztottjai tevékenységét, és maga is részt vett a gyakorlatokon. A hallgatóságra mély benyomást tett a tárgy iránti szeretete és bölcsességgel párosult szigora.

Beosztottjai megtanulhatták Tőle, hogy az oktató - munkának az alapja hármassal: tudományos, pedagógiai és erkölcsi.

Ez utóbbiról akkor is, ma is igyekeznek nem tudomást venni.

Nála nem volt baj e téren sem.

Még arra is volt gondja, hogy nyelvíleg is nevelje beosztottjait. A tömör Stasney - stílust érdemes volt tanulmányozni.

Talán egy percre fel tudom idézni élő személyét és nyelvi igényességét, egy apró történettel.

Egy ízben megbízott, hogy válaszoljak egy ügyíratra.

Válasz - fogalmazványom első mondata így szólt:

„A tanterem - használat ügyében küldött felhívásra Dékán Úrnak tisztelettel jelentem...”

Nagyon bőbeszédű! – mondta Stasney.

Újrafogalmaztam:

„A 6 / 1958. számú felhívásra Dékán Úrnak tisztelettel jelentem...”

Nem udvarolunk a dékánnak! – szólt a professzor.

Újabb szövegem ez volt:

„A fenti számú felhívásra jelentem...”

Most jó!

Ez volt az Ő stílusa.

Jegyzeteinek, feladatainak szövege is ilyen tömör, velős, csak a lényegét tartalmazó volt.

E visszaemlékezéshez anyagot gyűjtve a Bányászati és Kohászati Lapok régi évfolyamait lapoztam át, s eközben a nagy kohász - professzor, SZÉKI JÁNOS egy mondására bukkantam:

„Ahhoz, hogy valaki igazán jó tanár legyen, meg kell öregednie.”

Az idős Stasney professzorra gondolva igazat adok magamban e mondásnak.

Ha – visszatekintve tanszékvezetői tevékenységére – valamit kifogásolhatunk, az az, hogy beosztottjai viszonylag rövid időt töltöttek tanszékén, nem törekedett eléggé utódjai kinevelésére. Ez a vezetőknél gyakori hiba talán csak MOÓR és SÉBOR professzorokra nem volt jellemző.

Tanszékén kívül hosszú éveken át volt irányítója a jegyzetkiadónak is. Nagy szakértelmének és szigorának volt köszönhető, hogy a mai szemmel nézve szegényes felszereltség ellenére is színvonalas volt a jegyzetellátás. A sokszorosító műhely eszközeit is nagyrészt Ő tervezte, sőt konstruálta. Lehetséges, hogy a sokszorosító műhelyben kifejtett tevékenysége jelentősebb, mint ahogy e sorok – e területen járatlan – írója véli.

Figyelemre méltó kézügyessége, barkácsoló hajlama volt; jobb kezének súlyos roncsoltsága ellenére is képes volt szépen rajzolni, illetve más manuális tevékenységet végezni. Nyugalomba vonulása után szép fafaragványokat készített. Szorgalmazta az oktatást szolgáló modellek készítését, és értékelte, ha beosztottjai sikerült modellekkel gyarapították a demonstrációs eszközállományt.

Széleskörű érdeklődésére jellemző, hogy 70 éves korában is bővült ismeretköre: akkoriban kezdett foglalkozni a napórák elméletével, geometriájával.

Társadalmi munkát – az általam ismert időszakban – a Külső Megbízásokat Véleményező Bizottság elnökeként végzett. Ennek a bizottságnak az volt a feladata, hogy örködjön azon: csak színvonalas, szellemi hasznot is hozó feladatokat vállaljanak a tanszékek. Rutinmunkák vállalását a bizottság igyekezett meggátolni. Stasney professzor ezt a feladatot is nagyon komolyan vette, igen körültekintően tájékozódott a tervezett megbízások problematikájában, s ha úgy találta, hogy a feladat vállalása csupán az oktató - kutató tevékenység rovására menő, szokvány - mérésekből álló pénzkereseti forrásnak ígérkezik, igyekezett megakadályozni a munka elvállalását. Természetesen egy ilyen bizottság csak népszerűtlen lehet, idővel meg is szűnt.

E helyen kell megemlékezni sokszor emlegetett ellenzékiességéről is. Szerencsére ma már ki lehet mondani az egyszerű igazságot ez ügyben. Az Ő állítólagos ellenzékiessége csupán azt jelentette, hogy az ötvenes években – enyhe formában – kifejezésre juttatta, hogy nincs elragadtatva a bűn farsangjától, Rákositól és szörnnyetegtársaitól. Mai szemmel nézve ez nem tűnik merészségnek, de akkor erre csak olyan gerinces ember vállalkozhatott, mint Ő.

Tudományos munkássága

Az olyan különösen erős kritikai képességgel megáldott – vagy megvert – emberek, akik ezen felül még született pedagógusok is, mint Stasney professzor volt, ritkán lesznek egyúttal eredményes kutatók. Különösen így van ez olyan, a matematikai tudományok kevésbé gyorsan fejlődő területén, mint az ábrázoló geometria.

Ha mindehhez hozzá számítjuk még a jegyzetkiadó irányításával járó elfoglaltságot, egyéni életének csapásait (fia elvesztése, saját betegsége), csodálkozva konstatálhatjuk, hogy legnehezebb életperiódusa és legtermékenyebb alkotó - életszakasza szinte egybeesik.

Publikációi: 8 jegyzet, illetve útmutató,
5 dolgozat.

Publikációiból kitűnik, hogy elsősorban a bányászat és a geofizika olyan problémái foglalkoztatták, melyek grafikus úton, illetve az ábrázoló geometria eszközeivel kezelhetők.

Lehetséges, hogy az általa kidolgozott grafikus eljárások manapság, a számítógépes módszerek korában vesztek jelentőségükből, de a témakör megismeréséhez valószínűleg az általa ajánlott geometriai megközelítés vezet a legkönnyebben. Legeredetibb munkájának mégis az utolsó, geofizikai témájú dolgozatát vélem. Publikációi között nem szerepel majdnem kész géprajzi kézírata. Nagy kár, hogy nem írta meg géprajz - könyvét. Kiváló ismerője volt ennek a területnek is.

Hogy a nagyon komolyan vett pedagógusi elhivatottság egy tudományos vagy művészi pályának bizonyos értelemben kerékkötője, azt zseniális alkotók példái bizonyítják, Hatvani Istvántól Kodály Zoltánon át Németh Lászlóig.

Stasney professzor életpályája is ezt igazolja.

Manapság, a magyar felsőoktatás leromlottságának idején, amikor az oktatók többnyire csak az anyag leadására, nem pedig annak megtanítására törekednek, példakép számunkra Stasney professzor, az ismeretek közvetítésének felejthetetlen mestere.

Az emlékezetes mérnök - pedagógus egyéniségek közt fogja Őt megtartani tanítványainak hálás emlékezete.
